

שב עליי והתחמם

אלון חילו יודע להשתעשע עם חומרים פרובוקטיביים, מסקרנים, אבל בולם את עצמו צעד אחד מוקדם מדי

רצח בבית האדום // אלון חילו |
ידיעות ספרים | 288 עמ'

איבר תותב, מלאכותי, שמופיע בשני קצוות הספר הזה, הוא למעשה החלק הבאמת מס-קון בו. ההקדמה ואחרית הרבר. שולי הספר האלה משרתים מטרה בלתי ספרותית במוצהר: הגנה משפטית והצטרקות מוסרית. "אני מבקש להזהיר אתכם, קוראיי הנבונים", כותב המ-חבר, אלון חילו, כוכב הפארסה של פרס ספיר 2008, "לכל תקראו את הספר כמסמך היסטורי ולבל תסי-

קו ממנו כל מסקנות... אני מפציר בכם לקבל את 'הספר' כיצירה ספרותית, בריונית, אלטרנטיבית וספקולטיבית, שלא הייתה ולא נבראה". לא תע-לומת מותם של חמישה גברים יהודים ונער ערבי - אלא הכוח והנטיבות שכופים על סופר ישראלי לגמור מראש את הסיפור שלו, להתגונן מפני ועמם של קוראים ותובעים פוטנציאליים. זהו רק סיפור, ילדים. אני מבקש לברר ולא להרעיש עולמות.

בספרו הקודם - רומן מכתבים מחויד, בן זמנו - חילו הסיט הצידה את החיבה לסנסציוני ולשוני במחלוקת. הספר לא הותיר חותם משמעותי, וראי ביחס לסערה התקשורתית סביב 'אחות רג'אני'. הרומן החדש, 'רצח בבית האדום', בנוי כווריאציה לרומן הביכורים של חילו, 'מות הנזיר', שבו הציג פרשנות כמו ארוטית לעלילת הרם שנחתה על יהודי רמשק מסוף המאה ה-19. הפעם הוא הופך למין מחומר אימה בלשי את סיפור הלינץ' בסופר יוסף חיים ברנר, שיחד עם ארבעה גברים נוספים נרצח בירי המון ערבי ב-1921 בגבול יפו.

שלוש דמויות מגוללות את הסיפור, כל אחת מד חזית אחרת. המספר הראשון הוא בן רמותו של הסופר יוסף לואידור, שאיכשהו מצליח, בעזרת חילו, לנהל

במשך ארבעה ימים יומנים מפורטים ואינטנסיביים, כשמחוץ לבית הנצור ובין כתליו העצבים מתלהטים. חוקרי ספרות, וראי בעשורים האחרונים, למדו לשים על השולחן סוגיות מושתקות שהסופרים ובני תקופתם לא היו מסוגלים לבטא. חילו ניחן מהתופ-עה התרבותית הזאת ונותן לה פנים כמעט פרחיות. בין היתר, הוא מזכיר את 'שב עלי והתחמם', הניתוח הספרותי של מנחם פרי לשאלת יחסיהם של ברנר וגנסין, שמשטשטש ומתח את הגבול בין השפעה ספ-רחתית וארוטית. הסקרנות הגוברת כלפי הדיבטים החידתיים ברמותו של ברנר באה לידי ביטוי גם בביוגרפיה שכתבה עליז אניטה שפירא (2008)

יוני ליבנה

וב'המעורר', סרטו התייעודי של יאיר קדר (2015) - אבל חילו מסיר את הכפפות כשהוא מטפל בשאלת זהותו המינית של הסופר. בניגוד לחוקרי אמנות וביוגרפים שצריכים להוכיח עקב בצד אגודל את ההשערות ההזירות שלהם - הרומן של חילו מציג את לואידור, ובאמצעותו את ברנר, נמשכים בגלוי לבני מינם. 'רצח בבית האדום' בונה מעין משולש אהבים, על גבול הפרופילי בעיניים עכשוויות: שני הסופרים חילי או הנער הערבי - תלוי ברמות המספרת - שה לווייתו בסמוך לבית ברנר הפכה לפוגרום מקומי.

פתיחת הרומן, הכתובה כיומן ברזי, עשויה צי-טוטים וחיקויים מכתביו של לואידור - שמצא את מותו כהתגלמות מזוויעה של סיפוריו המיוסרים, נוטפי החרדה המינית מפני הערבים, מפני הגב-ריות היהודית המסורסת בעיניו. החלק הבא בספר כתוב כעדות סהרודית, אקוויטית ואדיינטליסטית למדי מפי הגנן הפלסטיני של פררסי האחוזה, היא 'הבית האדום'. הגנן פונה לנכדו המלומד, שנים אחרי הפרשה, כדי שיהפוך את כליל האשמה והגועל שעוד דורפים אותו לסיפור כתוב ומער-בר. המספרת השלישית, אחותו של הנער הערבי ההרוג, פונה, במין רמיון מחרד, לבת דמותה כי-

י.ח. ברנר

לדה, מעלה באוב זיכרון אסור ומושתק. כל אחד מהמספרים האלה מתבסס על רמות קלאסית ברומנים קונספירטיביים פופולריים: העד הנידה והבלתי נראה - ילדה ערבייה, גנן הוזה, חוכב נערים מתוסבך - שרק בני תקופתנו יכולים כביכול להאזין לו, לגאול את סיפורו. חילו נהנה ללחוץ על נקודות התורפה של קוראים עכשוויים - הומופוביה, שנאת זר, הרצון להפוך שאלות חס-רות פתרון מבחינה מוסרית והיסטורית לסיפור אחיר, קל לבליעה. השחרור הזה מחוקי הטעם הטוב, מקפרנות היסטורית, מוצג אצלו כפתח למ-שחק יצירתי. לא פלא שברנר - האב הקדוש של הספרות העברית האמנותית, המטיפה, המתייסרת - נרצח כאן, שב לחיים, וככל זאת לא זוכה לפנות ישירות אל הקוראים. זאת לא המסיבה שלו.

'רצח בבית האדום' הוא שעשוע ספרותי בוטה מעודן, ייחודי למדי בנוף הספרותי המקומי. הוא ממחיש את יכולתו של חילו לטשטש בכיף - וכי ביכול ללא מורא - את הגבול בין היסטוריה, קיטש ומיתוס. לרקח קוקטייל של רם, זרע ואימה קרודה, בעזרת חיקוי והמצאה של לשון תקופתית, שנעה בין המשכנע למוגזם. אבל משדו בולם את החגיגה הזאת. לכוורה, הספר מרויח מהנטייה של חילו לרסן את הנכונות לשחק בספרות זולה, לגעת בחומרים פרו-בוקטיביים, בסצנות אלימות שרק מדגרות את גבול הפרובוקציה והנקרופילי ('נשכתי בניניהם, יפהייה נרדמת בין גברים יהודים רצחיים', נזכרת הילדה הערבייה שהייתה לפסיכולוגית עיוורת). אבל הב-

לימה הזאת הולכת צעד מיתר קדי-מה. הספר נכנע בסופו של דבר לאיזו מעטפת פרגוגית, מוסרית, ומתיישב בצורת מוסר השכל ישיר לקוראים. אצל חילו, ההיסטוריה הלאומית (ובמשתמע, גם שדה הספרות) אינה אלא מאבק אלים ומסרס בין גברים,

משני צידי המתרס, על חשבונם של הנשים, הילדים, הקוראים (גופה ממשית או פוטנציאלית של ילד או נער רגיש חורג נמצאת בכל ספריו).

בכלל, העדים המספרים כאן נוטים לחזור ולבטא את תפיסת העולם שלהם, לנאום נאומים קטנים, לנתח את נפש ונפשן זולתן, בסתירה לאפיזן שלהם כמי שנמצאים על גבול ההבנה העיוויוויוו. נדרשת מומחיות רגישה כדי לעצב רמויות כאלה, סטריאוטיפיות אבל פיוטיות; רוחות רפאים שמגיחות מסרט ישן ובכל זאת קורצות לבני זמנו, דוברות בשפתם.

חילו מתקרב לשם לפעמים. הוא בוודאי מצליח ליצור מתח סיפור סביר ומתגבר. ובכל זאת, נראה שאין לו מוטיבציה להגיע לרמה גבוהה יותר של ליטוש, שניגוד והתפרעות חסרת בושה. העוברת שהספר כבול למספרים בגוף ראשון מחייבת מע-ברים מתחכמים יותר בין מסירת המידע לבין רגעי שיא, בין מלל ניטרלי יותר למשפטי מחץ קולעים - שהם חלק מהציפייה המובנית מט-

עוד 3 רומנים בהשראת פרשות היסטוריות

להתראות עכו

< עלא חליחל

מינכן < רוברט האריס

מעשה בטבעת

< אילן שינפלד

פרות שנהנית מעירוב של הפולחני ושבירת הטאבו, הוול המתוחכם. אם חילו ייחס יותר בגרות ויכולת התמודדות ל'קוראיו הנבונים', בל-שון פתיחת הספר, יש סיכוי שלשם יובילו ספריו הבאים. ●